

Sodobne družbe

1. THE MAKING OF GLOBAL SOCIOLOGY

-sociologija se je razvila v razsvetljenstvu, v 18. stoletju, pod močnim vplivom Comteja (temelji na naravi človeka in upravljanju družbe)

-govorimo o štirih socioloških praksah: profesionalni, kritični, policy in javni

-globalna sociologija: začetki v socioloških paradigmah Marxa, Webra in Durkheima

-prvo prebujenje globalne sociologije se je zgodilo po realokaciji nacionalne in preoblikovanju mednarodne politične moči po drugi svetovni vojni – kasneje pridružili še azijski, afriški in latinsko-ameriški sociologi

-Comte je trdil, da morajo vse vrste znanosti priti 3 faze: teološko, metafizično in pozitivistično

-po Comteju je sociologija vrh hierarhične ureditve abstraktno-teoretskih znanosti, za katero je predvidel uporabo metod opazovanja, poskusov, primerjav in zgodovinskih dejstev

-Comtejevi nasledniki so merili in analizirali zakonitosti in vzorce v družbenem vedenju z nevtralnega gledišča

-Max Weber → notranji vpogled (delo Razumevanje se deli v aktualno razumevanje [površinsko in takojšnje razumevanje] in pojasnjevalno razumevanje [preiskuje se motivacija, nameni in posamezen kontekst socialnega dejanja z namenom zagotavljanja globljega pomena ali možne interpretacije]) → primer moža, ki strelja s pištolo (član strelskega voda, proti sovražniku, športni strelec, maščevanje)

-subjektivna – interpretativna sociologija=simbolni interakcionizem → poskušajo riniti pod kožo ljudi in uvideti njovo razumevanje situacij na simbolični in dejanski ravni, še posebno v primerih, ko ljudje niso člani tradicionalnih družbenih skupin in jih družba ne spoštuje

-sociolog mora dopustiti, da dejstva govorijo sama zase, odgovori raziskovancev, opazovanja, argumentacija morajo biti neprerejeni

-interpretativni sociologi trdijo, da poštenost in celovitost kot vrednoti raziskovalca še ne zagotavljata nevtralnega gledišča → človeška narava sili posameznika v opredeljevanje do posameznega stališča

-Buroway: veliko sociologov se je odločilo za to znanost zaradi njihove strasti do socialne pravičnosti, politične svobode in človekovih pravic

-Buroway oblikoval 4 tipe socioloških praks:

-profesionalno (ciljna skupina: strokovnjaki, ki prebirajo strokovno literaturo)

-kritično (ciljna skupina: kritični intelektualci, ki sodelujejo v internih strokovnih razpravah)

-policy (ciljna skupina: policy-makerji in vlada, poslovni in medijski svetovi)

-javno (javnost, vključno s študenti, lokalnimi in verskimi skupnostmi)

-temeljni mejniki razvoja sociološke znanosti se pojavijo v obdobju po francoski in ostalih evropskih revolucijah

-1842 Comte definira sociologijo

-pomembna omejitev sociološke znanosti je, da je minilo precej časa, preden se je ta znanost pojavila tudi v nerazvitih in neindustrijskih družbah

-že prvi utemeljitelji sociološke znanosti (Comte, Durkheim, Marx, Weber) so presegali ideje nacionalnih socioloških pogledov; po 1. sv. vojni so znotraj Evrope divjale imperialistične in nacionalne težnje → življenje jazbečarja v predvojni Angliji

-konec 2. sv. vojne je napovedal novo ravnotežje mednarodnih sil → v povojni Evropi so se pojavile nacionalne težnje in pritiski, ki jih zDA ni mogla obvladati → za sociologe so tu pomembni 4 problemi:

-vzrok za nenaden vzpon japonske moči

Sodobne družbe

- železna zavesa, ki je ločevala vzhod in zahod je vzpodbujala prostorska rivalstva
- stare kraljvine so se umikale, kar je bil uvod v dekolonizacijo
- pojav novih svetovnih političnih igralcev
- zahodni sociologi so večino svojih študij namenjali poti razvoja in pod-razvoja posameznih držav → vzorec polarizacije je nestabilen in nekonsistenten; tudi državam tretjega sveta je uspelo razviti ekonomsko blaginjo
- Wallerstein=pionir teorije svetovnega sistema (ekonomski determinist), je oblikoval odgovor (deklaracijo) na problem Tretjega sveta – poudarja problematičnost organiziranja urejene svetovne hierarhije in izolacije nacionalne države kot primarne celice sociološke analize; za njega so politične strukture neprimerne, zato se osredotoča na vedno bolj prodirajoče trgovske mreže; transnacionalna konkurenčnost delovne sile, tržnih deležev in surovin je tisto, kar silijo svet v napredek in povezovanje; svet deli na jedrnega, pol-obrobnega in obrobnega → vse družbe so zaprte v en svetovni sistem, znotraj katerega obstaja pretočnost

2. THINKING GLOBALLY

- sociologi (Comte, Durkheim, Weber, Parsons) so družbe vedno preučevali kot ločene entitete, vsako s svojimi jasnimi mejami → zaradi naraščajoče pomembnosti globalnih sprememb je proučevanje posameznih družb dobilo manjši pomen
- globalizacija se je razvila iz v sebi zaobjetih pojavov, kot sta modernost in kapitalistična industrializacija
- Albrow: **globalizacija** so vsi tisti procesi, v katerih ljudje sodelujejo pri vključevanju v eno samo družbo (globalno družbo); ti procesi trajajo dolgo časa in imajo dolgoročen vpliv na posamezne lokalne skupnosti, države in posameznike; je set vzajemnih transformacij, ki se pojavljajo istočasno – noben od teh sklopov ni bolj pomemben od ostalih, vsi so del celote; sestavljena je iz 6 pomembnih nizov:
  - spremembe konceptov časa in prostora
  - naraščajoče kulturne interakcije
  - skupek problemov, ki se tiče celotnega človeštva
  - naraščajoče mednarodne povezave in medsebojna odvisnost
  - transnacionalni akterji in organizacije
  - sinhronizacija/usklajenost vseh dimenzij, vključenih v globalizacijo
- na razumevanje časa in prostora so odločilno vplivala evropska in kitajska odkritja, navigacija, Kopernikova teorija, renesansa, mehanični tisk, transportna tehnologija (povzročila krčenje sveta → Harvey: časovno-prostorska zgostitev); sprememb ne občutimo vsi enakomerno (v Z Afriki so ljudje še vedno tako oddaljeni drug od drugega kot pred 100 leti)
- v zahodnem svetu se izgublja deljenje na visoko in preprosto kulturo → kultura vedno bolj skomercializirana (vzpon množičnih medijev, širjenje potrošniškega načina življenja)
- univerzalno znanje, ki postaja uporabno v vsakem kontekstu (binarne kode)
- znanje se je širilo s čezoceanskimi potovanji, trgovino, religijskim spreobračanjem; kulturne interakcije, elektronski mediji
- najbolj dominira zahodna kultura, predvsem ameriška, v prihodnosti verjetno še vzpon brazilske, kitajske in indijske
- Beck: vsi si delimo podobno mišljenje zaradi skupnih problemov v današnji družbi tveganja

Sodobne družbe

-Roland Robertson: prispevek k globalizacijskim študijam; predlaga 4 smeri proučevanja družbe: nacionalne družbe, svetovni sistem mednarodnih odnosov, individualni posameznik, človeštvo kot celota; zgodovina globalizacije: po njegovem mnenju globalizacija ni produkt moderne družbe, ampak se razvija že dolgo časa; globalizacija prisili lokalno, da se prenove in sprejme tiste elemente globalnega, ki se zdijo tem skupnostim uporabne

-hitro razvijajoče se mednarodne mreže povezujejo lokalne skupnosti, podjetja, socialna gibanja, ... → pretrgale so ekonomsko in kulturno samozadostnost, preprečile nekdanje teritorialne fiksiranosti in centralizacije; gonilna sila: znanje in informacije; posledica: družbe in mesta so se pričele širiti navzven, postalo je možno sobivanje z drugimi družbami; razmejitve med nacionalnim in mednacionalnim se vse bolj umikajo

-TNC so zelo močna delujoča sila: njihova globalna moč in doseg (predstavljajo ½ največjih gospodarstev); imajo ključno vlogo pri ustvarjanju neodvisnega svetovnega gospodarstva; povezane s svetovnim finančnim sistemom

-**mednarodne državne organizacije** (npr. Združeni narodi) predstavljajo »nadržavne akterje«, ki sodelujejo pri problemih in zadevah sveta

-**mednarodne nedržavne organizacije** (npr. Rdeči križ, Amnesty International, ...) so avtonomne organizacije, ki niso v direktni povezavi z državnimi aparati, lahko pa z njimi sodelujejo

-**globalna družbena gibanja** (civilna družba) so neformalne organizacije, ki se zavzemajo za spremembe in se združujejo okoli skupnih problematik; njihova prizadevanja se včasih prekrivajo s prizadevanji mednarodnih nedržavnih organizacij

-**diaspore in ljudstva brez države** (diaspore: Afričani, Pakistanci; ljudstva brez države: Aborigini na območju Kanade, ZDA, J Amerike in Avstralazije); diaspora=narodnostna/verska skupnost, ki živi raztresena na ozemlju druge narodnosti ali vere; te skupine koordinirajo svoja prizadevanja na globalni ravni in skušajo izkoristiti priložnosti, ki jim jih ponujajo množični mediji in s tem opozoriti na svoj položaj; Friburg&Hettl: »Deluj lokalno, misli globalno«

-ostali transnacionalni akterji → migranti, ki iščejo poslovne priložnosti; mednarodni turizem; strokovnjaki; medijske osebnosti; korporacije in njihovi zaposleni; ostali (piloti, stewardese, študenti, diplomati, dilerji)

-prihaja do sinhronizacije globalizacijskih učinkov na področju ekonomske (zmanjšanje moči državne politike in večja avtonomnost akterjev, kot so banke; dogovori se sprejemajo na ravni meddržavnih sporazumov), tehnološke, politične (precej posameznikov se je odtujilo od klasične strankarske politike in so začeli sodelovati v raznih političnih in civilno-družbenih gibanjih) in kulturne sfere

-Perlmutter: v preteklosti so imperialistične sile skušale človeštvo vsiliti pojem civilizacije in ustvariti odnos dominantnost-odvisnost

-Giddens: ko se je modernost razširila po svetu, so države razvile svojo lastno modernost na podlagi zahodnega modela, lastno identiteto in odnos do globalne ureditve (npr. Japonska) → za pojem modernosti so ključnega pomena ločevanje sfer, kompresija časa in razdalje ter razvoj tehnologije

-**refleksivni posameznik**: lastnost samozavedanja in dobre osveščenosti, stremijo k oblikovanju lastnega življenja, na novo definirajo svet okoli sebe

-Beck in Beck-Gernsheim: proces modernosti je s svojimi posledicami (gospodarska rast, vojaški in tehnološki napredek) ustvaril novo globalno grožnjo naši biosferi → nekdanje močne identitete (družbeni razred, družina, patriarhalnost, verska skupnost) so razrahljane, ker prinaša več svobode, še posebej za ženske, vendar večja

Sodobne družbe

svoboda terja večjo odgovornost za naša ravnanja → sociologija je produkt in rezultat naše večje sposobnosti za refleksivno delovanje

-ker globalizacija prinaša nove kulturne tokove, ključno vpliva na razvoj refleksije in individualizacije

-Rosenau: sposobnost refleksije se je razširila tudi med ljudmi v neugodnih družbenih položajih, ki so razširili svojo čustveno zvestobo preko meja družine in lokalne skupnosti

-**širjenje identitet**=subjektivna komponenta globalnosti in vpliva na to, kako gradimo svoje identitete; naše dožemanje lokalne kulture se skozi stike z drugimi kulturami spreminja → kako gledamo na določeno kulturo se odločamo na podlagi izkušenj s to kulturo in na podlagi izkušenj z našo-lokalno kulturo – Robertson:

»interpretacija lokalnega in globalnega«

-na realnost se lahko odzovemo s selekcijo (iz globalnega vzamemo samo + stvari in se zavzemamo za njihovo uvedbo v lokalni kulturi), adaptacijo (ko sprejemamo/zavračamo globalno kulturo to okrepi zavest naše lokalne kulture in povečuje našo zvestobo lokalni kulturi) in kljubovanjem (kljubujemo vključevanju v globalno sfero, npr. verske in etnične skupine)

3. MODERNITY AND THE EVOLUTION OF WORLD SOCIETY

-približno v 17. stoletju je začela Evropa prehitovati ostali svet glede sofisticacije idej, uničevalne sile vojske, vojaške tehnologije, moči mornarice, organiziranosti gospodarske proizvodnje → pojav modernosti, ki je logični predhodnik globalizacije

-štiri soslednje faze modernosti in globalne integracije: protoglobalizacija, pojav kapitalistične modernosti v Evropi, kolonialna in rasna dominacija Evropskih sil, transformacije na področju svetovnega gospodarstva

-**protoglobalizacija**: začne se razvijati z evolucijo imperijev in širjenjem območja cerkvene oblasti; civilizacije srednjega vzhoda, Kitajske, Grčije in Rimljanov so združevale velika območja; od 9.-13. stol. je ogrodje krščanstva omogočalo relativno stabilnost; širitev islama v 7. stoletju ga je razširila v območja S Afrike in večji del J Evrope (pomembni prispevki: umetnost, znanost, centralizirane oblike oblasti, inovacije v agrikulturno-namakalni sistemi), muslimani so bili 1492 pregnani iz Španije; zlato iz Z Afrike-najpomembnejši vir surovega zlata do 16. stol.; španska osvojitve J Amerike – srebro → zlato in srebro plačilno sredstvo na Vzhodu; Evropejci so kupovali tekstil, svilo, indijsko modro barvilo, začimbe-motivacija za raziskovanja sveta Portugalske in Španije v 15. stoletju → sledilo kolonialno osvajanje (na področju znanja so Evropejci konkurirale Indija, Perzija in Kitajska); v preteklosti je bil namen doseči čimveč ljudstev, vendar pa s tem niso dosegli vpliva, ki ga danes predstavlja globalizacija in globalnost (razlogi: globalizacija je vključevala le manjšine ljudstev izven meja centralnih regij; posamezniki po svetu niso bili dovolj obveščeni o drugih kulturah; večina starodavnih imperijev je svet dojemala kot civiliziran in barbarski; »civiliziranje« barbarov je pomenilo enosmerne kulturne tokove

-kapitalistična modernost, evropski temelji: modernost v Evropi med 16. in 18. stoletjem; Albrow:

modernost=vsebuje različne kombinacije elementov racionalnosti, teritorialnosti, ekspanzij, inovacij, praktičnih znanosti, države, državljanstva, birokratskih organizacij, ... → pojav nacionalne države, razsvetljenstvo in razvoj znanosti so se medsebojno podpirali in ojačevali; Giddens: pojav nacionalne države je najbolj ključni dejavnik pri pojasnjevanju uspešnega razvoja kapitalizma v Z Evropi; v Evropi je bilo precej avtonomnih držav, ki so bile v neposredni bližini, njihova moč je bila enakovredna; moč državne birokracije nad populacijo se je povečala s pomočjo povečanja davčne stopnje, izboljševanja sistema komuniciranja, centraliziranjem naroda z dušenjem

Sodobne družbe

regionalnih identitet, subvencioniranjem tehnoloških napredkov in razvoja obrti, investiranja v vojsko in mornarico; države so vpeljale politiko merkantilizma (zaloga sreba&zlata=premožnost naroda); proti koncu 18. stoletja so okrepljene države Evrope izvedle določene institucionalne spremembe in reforme-odprava fevdalizma, spodbujanje napredne tehnologije, uvedena svoboda trga; industrializacija se je razvila na podlagi vplivov populističnega nacionalizma, ki temelji na ideji francoske revolucije iz leta 1789 o enakosti državljanov→ ostali faktorji: pojav industrialistične buržoazije v Britaniji, nenačrtovan počasen začetek industrijske revolucije okrog leta 1780→od takrat vedno večji razvoj strojev in polnozaposleni delavci v tovarnah; razsvetljenstvo=telo vplivnih idej, ki so se v 18. stol. širile po celotni Evropi (osrednje ideje: ljudje so družbene živali; kritično razmišljanje, dvom in skepticizem so ključnega pomena; človek je sposoben ta sredstva izkoristiti pri opazovanju, empiričnem eksperimentiranju; zavračanje netolerantnih in ozkogledih načinov razmišljanja; vsa človeška bitja imajo pravico do samousmerjanja in razvoja; možnost doseganja samorealizacije prek praktične vpletenosti v materialnem svetu in prek poskusov transformacije le-tega; ideje razsvetljenskih mislecev→virtualna revolucija; idealni moderni človek=unikatna oseba z veliko sposobnostjo za učenje in izboljšanje samega sebe ter z neodtujljivo pravico do svobode; razsvetljenstvo z intelektualnega vidika predstavlja močno kritiko fevdalnega sistema življenja; Marx: fevdalizem je sila v zatonu; Marx je karakteristike družbenih razmerij, ki so zaznamovale določene načine organizacije proizvodnje imenoval »način proizvodnje«(suženjstvo, fevdalizem, kapitalizem); pogoje za razvoj kapitalizma je omogočilo: gospodarstvo dobrin, kjer ima vsaka stvar svojo ceno, nasilna dejanja, s katerimi se prisili kmetije in delavnice, da se preživljajo s prodajo dela in dobrin kapitalističnim podjetjem→to je omogočilo: bolj učinkovito organizacijo delovne sile, vključitev proizvajalcev v sistem kot neodvisne delavce, kapitalizem je podjarmil ostanke predkapitalističnih obrti in kmečke proizvodnje; Marx in Engels sta predvidela precej globalnih posledic, ki so se pojavile z uvedbo kapitalizma: gonilo Z, da vključi ves nezahodni svet v globalno gospodarstvo prek imperialističnih osvajanj, potreba neodvisnih in zaostalih držav, da ustvarijo svoje lastne lokalne kapitalistične načrte, obče veljavna moč materializma in vzpona potrošniških aspiracij pri gojenju želje po spremembah, težnja kapitalizma, da transformira družbe na podoben način, ne glede na to, kje se ukorenini; ...

-**družbeni darwinizem**=evropski imperialisti so mnenja, da so sami po sebi boljši od ljudstev, ki so jih kolonizirali

-Weber: **empatija**=zmožnost vživeti se v čustva drugega; **racionalizacija**=okrepila se je v sodobnosti v Z Evropi

-Indija postane neodvisna leta 1947→začetek dekolonizacije Azije, Afrike, srednjega Vzhoda in Karibov

-med leti 1950 in 1975 je svetovna ekonomska proizvodnja narasla

-leta 1944 je 44 držav v Bretton Woodsu oblikovalo globalno politično korporacijo

-hladna vojna med leti 1947 in 1989 je uvedla **bipolarni sistem** (SZ : ZDA)

-1945: konec 2. svetovne vojne, ustanovljeni UN – izdali so deklaracijo o človekovih pravicah

-1992: konec komunizma v SZ

-Keynes: leta 1930, ko je brezposlenost privedla do gospodarske krize, je poskušal spremeniti ukrepe, s katerimi bi ukrepali v obdobjih gospodarske rasti in krize→njegovi predlogi so bili sprejeti leta 1940 pri Zahodnih vladah; podaljšala se je gospodarska rast, kar je prispevalo k globalizaciji

-1954: začetki TV dobe

-1950: »izum« najstnikov

Sodobne družbe

- 1960-a: rast visokega izobraževanja, zmanjšanje mednarodnega turizma
- 1970: seksualna revolucija
- 1954: začetek gibanj za pravičnost v Ameriki
- pozna 1960-a: feministična gibanja
- 1969: začetek gibanj za pravice gejev v ZDA
- angleščina je zasedla tak položaj, ko je Anglija postala prva industrijska država

4. THE CHANGING WORLD OF WORK

- regulation theorists**: Aglietti in Lipietz sta izpostavila, da kapitalizem kljub nagnjenosti k periodično se ponavljajočim krizam pogosto preide skozi neprekinjena obdobja ekonomske rasti; ta obdobja zahtevajo združitev režima kopičenja kapitala in oblike regulacije
- fordizem**: utrjeval je dominacijo v svetu ekonomije od začetka 19. stoletja pa vse do začetka 70-ih; njegov »oče« je Henry Ford, ki je med letoma 1908 in 1916 izdeloval model svojega avta na takrat revolucionaren način tekočega traku → pionir masovne proizvodnje; za delavce je bil fordizem negativen, saj je povzročal odtujevanje – delo je bilo razdeljeno v veliko majhnih aktivnosti, izgubil se je stik med delavcem in končnim proizvodom, delo ni bilo osebno izpopolnjujoče, vendar je bilo hitro in učinkovito
- predpogoj za hitrost in učinkovitost je bila uvedba »znanstvenega managementa« -Taylorization (po inženirju Fredericku Taylorju) – od leta 1980 je igral ključno vlogo v spodbujanju ameriške industrije k natančnemu merjenju aktivnosti in njenemu optimiziranju
- masovna proizvodnja** → povišana produktivnost, možnost višjega plačila, boljši delovni pogoji
- fordizem je bil zasnovan na ideji, da bodo v proizvodnji prevladovali moški delavci; ekonomije na osnovi fordizma so bile odvisne od državnega denarja
- Marx: marksizem; njegove ideje so porodile Rusko in Kitajsko revolucijo
- fordistična proizvodnja je privedla do znižanja cen proizvodov; podlaga za razmah masovnega potrošništva; razmah oglaševalske industrije, večanje pomena prodaje in marketinga; rast servisnega sektorja
- blaginja, ki jo je povzročil fordizem, se je v Ameriki začela v 20ih letih 19. stoletja in doživela padec, ki sta ga povzročila velika depresija in 2. svetovna vojna; drugje se je doba množične potrošnje pričela šele v 50ih letih
- kriza fordizma: z večanjem prosperitete so se večale tudi zahteve delavcev; vedno težje je bilo dvigati produktivnost, ob rasti plač ter hkrati ohraniti dobičkonosnost; dvig cene nafte povzroči padanje dobička v poznih 60ih; leta 1950 se pojavi mladina, katere prioritete so bile vzpostavljanje potrebe po lastništvu, izoblikovanje lastne identitete in življenjskega stila → postmodernizem; kompleksnost proizvodnje je silila industrijo k prilagoditvam, ki jim industrije niso bile kos
- propad fordistične regulacije → slabljenje delavskih sindikatov, manjša zaščita s strani zakonov, slabljenje socialne podpore, opuščanje politike polne zaposlitve
- oslabitev dolarja leta 1971 → destabilizacija svetovnega tržišča
- amerikanizacija Evrope v 60ih letih
- japonizacija** = zaradi Japonske ekonomske uspešnosti v 70ih letih, so njihove tehnike začeli posnemati po svetu → razmah imitiranja v 80ih letih; leta 1985 so morali Japonci na novo ovrednotiti Jen; prvič se je tok znanja obrnil → obdobje rastoče fleksibilnosti dela, negotovosti dela in delavnih pogojev → **postfordizem** (prevladuje

Sodobne družbe

- zaposlitev za določen čas, omejeni privilegiji penzije, zavarovanj, omejena moč sindikatov, vedno večja moč lastnikov in kapitalistov)-mnogi uporabljajo tudi termin neo-fordizem
- ena najpomembnejših struj servisnega sektorja je predstavljala rastoča industrija hitre prehrane → razvila je ključne prijeme in načine Fordistične proizvodnje; Ritzer je po Webrovem vzoru poudaril, da uspeh industrije hitre prehrane temelji na: učinkovitosti, preračunljivosti, predvidljivosti in tehnološkem nadzoru → standardizirali so proizvode, obnašanje pri prodaji, kvaliteto, zunanji izgled in oglaševalski pristop
- nastanek informacijske družbe → iznajdba mikroprocesorja leta 1971
- nastanek mrežne družbe (**network society**) je omogočil pojav kvantitativnega znanja ali simbolične ekonomije
- plačano delo žensk je izboljšalo izobraženost žensk in zmanjšalo njihovo odvisnost od družine in moža → začela se je »**global-gender revolution**«, kot jo poimenuje Beck-Gernsheim → transformacija v ženski zavesti
- kitajska produktivnost je rasla v taki meri, da je dobila vzdevek »delavnica sveta« (workshop of the world); začela je dominirati v tekstilni, čevljarški in računalniški industriji
- do leta 1970 je bilo relativno lahko najti varno, dolgotrajno zaposlitev, socialne pravice in podpora sta rasli, ljudje niso videli konca izboljšanja svetovnega položaja → nastane obdobje nesigurnosti oz. »post-Fordizem«, ki ga zaznamujejo neorganiziran kapitalizem, fleksibilna specializacija, kopičenje kapitala
- neoliberalizem**=ekonomska ideologija, ki se zavzema za svobodno ekonomijo/svoboden, prost trg, minimalni vpliv države in razmah samostojnega podjetništva
- Beck: **individualizacija dela** → ko se je tekom 80-ih in 90-ih let delež zaposlitev z delnim delovnim časom povečal za 30-40%

5. NATIONALHOOD AND NATION-STATES

- nacionalna država je pomenila vzpon modernizacije in industrijskega kapitalizma
- mejnik v nacionalnih državah je dala francoska industrijska revolucija-pravice humanosti, razpustitev vojakov
- v 19. stoletju so države imele cilj, da dajo v ospredje državno industrijo
- Albrow: zgodba modernizma je bila, da se razširi človeška kontrola po celem prostoru, času, naravi in družbi
- v sredini 19. stoletja so začeli razmišljati o prepletanju glavnih značilnosti tradicionalnih v primerjavi z moderno sociologijo: izguba skupnosti, padec socialne trdnosti in moralnega sveta, kolektiv zavesti
- sekularizacija**=upadanje verskega upanja
- podaljšek države v vsakdanje življenje je ustvaril novo socialno ved – **državljanstvo**
- citizenship**: članstvo v neki nacionalni skupnosti
- Marshall: 3 področja pravic → civilne, politične in socialne, kritike: ideje so temeljile na staro Britanski zgodovini in izkušnjah, obstaja možnost nacionalne izključenosti, dvojno državljanstvo nekaterih, pravice državljanov preveč poudarjene, dolžnosti pa premalo
- sociologija državljanstva=radikalno premišljevanje
- model znotraj državne zveze: realist perspective
- Morgenthau je razvil 4 glavne pozicije: svetovna družba je zelo podobna odnosom med državami; svet najvišjih / neprenosljivih nacionalnih držav vsebuje naravno tveganje, da bodo konflikti izbruhnili; v odnosih med državami prevladujejo vprašanja o vojski, varnosti in potreba po sledenju zunanjih politik, ki varujejo nacionalno varnost; svetovna politika je hierarhična, države niso enakovredne

Sodobne družbe

-Anderson: **imagined community**=namišljena skupnost; član še tako majhne nacije/naroda ne bo nikoli poznal vseh članov

-**meta-narratives**=meta pripovedovalci, nudijo ultimativne epske zgodbe o resnici človekovih doživetij

6. SOCIAL INEQUALITIES: GENDER, RACE AND CLASS

-**socializacija**=proces, skozi katerega se učimo razumeti, sprejeti in širiti pravila, vrednote in norme, ki veljajo za družbo, v kateri živimo; nadaljuje se skozi celo življenje

-neenakost velja za spol, raso/narodnost in razred → **sveta trojica**; poleg tega še 4 viri za diskriminacijo: religijska pripadnost, pravice manj sposobnih-problem mobilnosti (invalidi), status državljana, starost

-v 19. stoletju so se ženske priključevale kampanjam proti suženjstvu in zahtevi o zaporniški reformi, začele so se boriti za volilne pravice

-pred 1. svetovno vojno se je oblikovalo »**suffragette movement**«

-dva vala **feminizma**: liberalni, radikalni (od 1960 naprej)

-**patriarhija**=ženska podložnost v povezavi z moško dominacijo; Maine, Engels in Weber so jo definirali kot sistem socialne organizacije v kateri so najstarejši moški v družini uveljavljali več ali manj neomejeno oblast nad mlajšimi moškimi in ženskami in kjer je produkcija slonela večinoma na posameznem gospodinjstvu; socialna oblika točno določenih zgodovinskih (predindustrijskih) obdobj in združb

-**rasizem**=diskriminacija drugih ras zaradi razlik; znanstven izraz, ki ga uporabljajo biologi in antropologi, oz. sociološki pomen, ki nam pomaga razumeti različne načine heterofobije

-ideja o ločevanju ljudi po rasnih kategorijah se je začela v 16. stoletju

-v času 2. svetovne vojne je na bojiščih prišel v veljavo naci-rasizem in antisemitizem

-apartheid je bil v J Afriki končan z izvolitvijo Nelsona Mandele za predsednika – leta 1994

-**rasa**=družbena struktura osnovana glede na fizični izgled; socialni konstrukt temelji na psihični različnosti

-**etničnost**=družbena struktura osnovana na manj očitnih razlikah-kultura, jezik, religija; temelji na manj očitnih razlikah, vendar na družbeni stigmi

-**situational identity**=pojavi se kot individualni konstrukt in predstavnik katerekoli družbene identitete

-razredne razlike vključujejo: suženjstvo in kastni sistem

-Marx predstavi dva večja razreda: buržoazijo in proletariat; lumpenproletariat=revni ljudje brez redne zaposlitve; francoski kmeti=vreča krompirja, ki je nezmožna delovati v svojo korist

-Weber je razvil 3 aspekte slojevitosti: razred, statusne skupine, politična moč

-**kulturni kapital** (Bourdieu)=vrste znanja, sposobnosti, izobrazbe oz. katerakoli vrsta prednosti, ki daje nekemu višji položaj v družbi

7. CORPORATE POWER AND SOCIAL RESPONSIBILITY

-**TNC** so signal stabilnosti, saj prodirajo le v stabilne države in jim s tem omogočijo še večjo stabilnost, medtem ko nestabilne in revne ignorirajo

-**GSC (global supply chains)**=verige več medsebojno povezanih podjetij, katerih cilj je povezati potrošnike z najmanjšimi proizvajalci spodnjega dela ta verige

Sodobne družbe

- pozitivne posledice TNC: zagotavlja potrošnikom dobrine, sposobnosti in nove tehnologije, da države in korporacije združeno delujejo v razvijanju raziskav in tako omogočijo nižje davke, zagotavljajo delo, višji standard zdravja in varnosti
- negativne posledice TNC: delujejo anonimno in posledično brez odgovornosti, če pride do zapletov, zmanjšujejo državno suverenost, elite imajo preveč moči in kontrole nad drugimi
- TNC izvajajo kontrolo ekonomskih aktivnosti v dveh ali več državah, maksimizirajo primerjalne prednosti med državami, profit, plačan odnos, dobri tržni pogoji, politični in fiskalni režim, geografsko fleksibilnost, izmenjavajo dobrin in operiranje med različnimi lokacijami, operirajo s finančnimi, surovinskimi in operacionalnimi tokovi med različnimi segmenti TNC, širijo individualizem in potrošništvo v vse kotičke sveta, uživajo signifikantno ekonomsko in socialno moč na globalni ravni
- med leti 1900 in 1975 je poraba tobaka hitro naraščala v Z državah → leta 1970 so odkrili njegovo škodljivost
- TNC imajo posredne (kmetje) in neposredne delavce
- TNC si želijo delovati v več državah, vsaki državi pa je v interesu obdržati TNC, saj zagotavljajo boljši standard in delovna mesta → ugodnosti: prosto carinjenje, poceni delovna sila
- vloga supermarketov je neposredno konkuriranje majhnim proizvajalcem in zagotavljanje preskrbe potrošnikov
- kritike TNC: neodgovorno izvrševanje moči

8. UNEVEN DEVELOPMENT: THE VICTIMS

-teorije neenakega razvoja:

→ sistemska teorija (Wallerstein, 1974, 1979)

svetovni sistem je bil strukturiran v vrsto odnosov: podeželje pripada jedru, podeželje pripada semi-perifernemu območju, podeželje pripada periferiji; možen je premik države med odnosi (npr. Japonska 1870 periferija, 1980 jedro); kritika teorije (Bergsen): pomanjkanje interesa za politične dimenzije, moči in privilegije, vloga politične moči je bistvena za razvoj in nastanek kapitalizma; prednosti teorije: svet obravnava v celoti in zgodovinsko gledano, razlaga razvoj od proto-globalizacije do globalizacije, razlaga, da so neenakosti v osrčju svetovnega sistema, razlaga, da je možen vzpon v hierarhiji

→ mednarodna delitev dela

proučevali so jo nemški znanstveniki; vzrok nastanka: industrializacija v Aziji, delna

deindustrializacija starih jeder kapitalističnih produkcij; kritika teorije: podcenjuje kapaciteto nekaterih držav v razvoju, ki uporabljajo politično moč z namenom, da ustvarijo pogoje za uspešno tranzicijo

-s procesom globalizacije se poglobi **fenomen marginalnosti** (revščina, nezaposlenost, socialna izključenost, izolacija, nasilje...)

-**dva koncepta revščine**: absolutna in relativna

-ruralna razredna struktura: gospodarji, bogati poljedelci, srednje bogati poljedelci, revni poljedelci, brez zemljišča

-vzrok pokončanosti ruralnega sveta: industrializacija, urbanizacija, komercializacija

-**zelena revolucija**=mešanje visoko rodnihih različic žita, riža in koruze; vlada je želela preprečiti lakoto; kritika: le bogati kmetje si lahko privoščijo velike površine ozemlja, pesticide in gnojila, da je revolucija uspešna

-20. stoletje=**stoletje begunstva**

Sodobne družbe

- begunec**=oseba, ki je bila prisiljena zapustiti dom zaradi naravnih katastrof, vojne ali verskega/etničnega preganjanja → vzroki, za katere oseba ni odgovorna
- zaradi omejevanja vstopa na ozemlje določenih držav se pojavi notranja selitev ljudi
- krožna migracija oz. dvojni sistem**(Gugler): migranti prihajajo v mestne predele, vendar se še vedno čutijo močno povezane s podeželjem (emocionalni ali praktični razlogi)

9. CRIME, DRUGS AND TERRORISM: FAILURES OF GLOBAL CONTROL

- turizem=največji legalni sektor globalne ekonomije
- mednarodni kriminal: trgovanje z ljudmi, trgovanje s prepovedanimi substancami, pridelki, piratstvo, ponarejanje obrazcev, ilegalni posli s cigaretami, avti
- socialna kontrola**=proces, v katerem bogati in močni akterji ovirajo, usmerjajo in upravljajo z vedenjem večinske populacije; v današnji družbi je nujno potrebna, saj je zaradi industrializacije in urbanizacije prišlo do zloma avtoritete
- white-color criminal**=zagrešijo ga najbolj spoštovani člani družbe – goljufija
- junk bonds**=nepomembne obveznosti
- insider trading**=osebe, ki delajo na borzi, protizakonito kupujejo in prodajajo delnice
- 1980 Bush pomaga Kolumbiji: uničijo znan drogeraški kartel, ujamejo svetovnega kokainskega šefa Pabla Escobarja
- po 2. svetovni vojni se pojavi droga, ki športnikom omogoča povečanje moči in vzdržljivosti
- Tully: **terror**=dejanja francoskih revolucionarjev proti njihovim prvotnim sovražnikom, kjer gre za nadziranje in ustrahovanje tistih, ki so nasprotovali režimu
- teorizem** (US State Department)=politično motivirane, nasilno nastrojene ljudi proti ne-vojaškim ciljem, ki običajno želijo vplivati na občinstvo

10. POPULATION AND MIGRATION

- izbirna vzreja** (evgeniki)=izberejo, kdo je lahko starš
- Malthus: populacija se večja geometrično($1 \rightarrow 2 \rightarrow 4 \rightarrow 8$), zaloge hrane pa aritmetično($1 \rightarrow 2 \rightarrow 3 \rightarrow 4$) → rast populacije lahko omejimo le s pomanjkanjem hrane
- malthusian**=skrb glede neuravnovešenosti populacije in virov
- število rojstev**=število živorojenih otrok na 1000 prebivalcev/leto
- stopnja plodnosti**=število živorojenih otrok na žensko v njenem celem življenju
- število smrti**=število umrlih na 1000 prebivalcev/leto
- naravni prirastek**=število smrti-število rojstev
- smrtnost otrok**=število umrlih otrok do 1 leta starosti na 1000 otrok
- odkritja o rasti populacije: ekonomska blaginja je glavni napovedovalec zmanjšanja števila rojstev v vseh državah; večja blaginja omogoča ženskam vstop na trg delovne sile, navadno v letih, ko bi lahko imele otroke; nadzor rojstev deluje manj učinkovito kot ekonomska blaginja; v razvitih državah je glavni demografski problem nizka rodnost

Sodobne družbe

- 1900 je bila Velika Britanija urbana država, 1970 so bile urbanizirane skoraj vse napredne države
- po 2. svetovni vojni delovne migracije od J proti S
- trije jasnejši premiki beguncev: padec berlinskega zidu, konec hladne vojne, propad SZ
- notranje pregnani ljudje**= kategorija beguncev, ki so se morali izseliti zaradi vojne, državnih konfliktov ali ekoloških nesreč
- Ulf Hannerz**=švedski antropolog
- 2 obliki neprijavljenega dela: overstaying (delavec ostane v državi po preteku delovnega vizuma), ilegali vstop (od samega začetka dela ilegalno)
- trajni imigranti**=prebivalec, katerega bivanje se ne nanaša na delovno pogodbo
- temporary (začasni) imigranti**=ljudje, katerih bivanje v določeni državi je povezano z delom, pogodbo in se po končani pogodbi vrnejo domov
- irregular**=ljudje, ki niso pravilno dokumentirani, ki so v državi tudi po preteku delovnega vizuma
- leta 2003 je Kofi Annan uvedel globalno določbo mednarodnih selitev, da bi analiziral probleme selitev in določil politične rešitve
- demografski prehod:
  1. faza: stabilna, vendar potencialno visoka rast, visoka rodnost, visoka smrtnost, populacija stabilna, vendar verjetnost hitre rasti, kmetijske družbe
  2. faza: faza tranzicije, visoka rodnost, nizka smrtnost, porast prebivalstva, ind. družbe
  3. faza: populacijska stabilnost, nizka rodnost in smrtnost, populacija stagnira ali upada
- reševanje demografskih problemov: okoljska degradacija, politični konflikti, zemljiške reforme, zadostna prehrana

11. HEALTH, LIFESTYLE AND THE BODY

- porast zanimanja za medicino v poznem 18. stoletju
- medicinalization**=razlaga pogled na medicino →bolezni so lahko rešljive le s pomočjo tehnologije, znanosti; posledično porast večjih bolnic, razvoj tehnologije, farmacevtskih podjetij, organizacij
- biomedicinski model**:
  - mind-body dualism** (Descartes)=telo je subjekt, ki ga vodijo biološki zakoni in procesi, deluje ločeno od misli
  - telo kot stroj
  - specializirane veje za vsako bolezen
  - tehnologije: tablete, rentgen
- v 20. stoletju je postal poklic babice zakonsko določen →posledica: prej naravni proces, ki je potekal intimno v krogu družine zdaj postane zastrašujoč in zakompliciran postopek, kjer je bila ženska smatrana kot krhek, neogljen objekt pod točno določenim natančnim upravljanjem medicinske tehnologije; pozitivna stran: prihod boljše kontracepcije, ki daje ženski več možnosti, odločanja o sebi
- biomedicinski model izgublja na pomenu: zaradi razvoja (boljši življenjski standard, boljša hrana, čista voda, sanitarije, ...), pa tudi zaradi kritike s strani feministk

Sodobne družbe

- nujno poseganje sociologije v medicino zaradi: sodobna medicina ohrani človeka pri življenju, vendar ga naredi odvisnega od oskrbe; staranje populacije, ki postane breme (še posebej ekonomsko gledano); način življenja: sedenje, uporaba avtomobilov, stres, onesnaženje, kriminal, prenaseljenost, hitra hrana, alkohol, cigarete, ...
- Michel Foucault: kritika različnih institucij, predvsem psihiatrije, medicine ter zaporov; njegova trditev: kar dojemamo kot bolezen je družbeno določeno in naše interpretacije (npr. debelosti) se skozi obdobja spreminjajo
- bolezni so se širile s pomočjo trgovcev, raziskovalcev, kolonialistov, osvajalcev
- svetovne organizacije pomembno vplivajo na zdravje posameznih predelov ali držav: WHO je leta 1977 začela izvajati program »Zdravje za vse do 2000«; očitki: večino denarja organizacije porabijo za plače uslužbencev
- vpliv neoliberalne ekonomije: po podražitvah nafte leta 1979 in svetovnem pomanjkanju in upadanju leta 1981 so si mnoge bane nakopale dolg pri Svetovni banki in IMF → organizacije so dolžnicam naložile izvedbo strukturnih prilagoditvenih programov, ki so temeljili na racionalizaciji nacionalnih računov, zmanjšanju vseh nepotrebnih stroškov → države so zmanjšale subvencije, vsilile uvedbo prostega trga, privatizirale državna in javna podjetja in zmanjšale proračun za zdravstvo
- vpliv Svetovne banke: med letom 1980 je postala glavni vir investicij v zdravstvu in posledično tudi izreden vpliv na ustvarjanje politik WHO – poudarjala 3 prioritete: vlade morajo izvajati neoliberalne ekonomske politike in posledično izboljšati nacionalno zdravje; omejiti je treba neučinkovito in prekomerno vladno potrošnjo iz naslova javnih naročil – denar so rajši preusmerili na specifične probleme, npr. kontrola HIV, AIDSa, malarije, uvedli so sistem, kjer ljudje sami plačujejo zdravila; oblikovanje tržno orientiranega zdravstvenega sistema s strani zasebnih zdravstvenih podjetij
- vpliv korporacij, alianc: leta 1990 pojav vse več svetovnih organizacij, ki sponzorirajo zdravstvene programe
- posledice spreminjajoče se globalne ekonomije in politike zdravja: ekonomija ima na zdravje posreden vpliv → revnejše države imajo slabše urejeno zdravstvo, prebivalcem je dostopnih manj zdravil, le-ta so dražja; večanje kriminala – trgovine, kjer revni prodajajo organe bogatim
- kapitalizem se odseva tudi v farmacevtskih podjetjih – farmacevtske družbe uvajajo različne ukrepe, npr. avtorske pravice oz. zaščitene patente za obdobje 20 let (TRIPS – Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights); leta 2001 demonstracije: z njimi so izsilili konferenco WTO, kjer so sprejeli sistem, ki državam omogoča, da znižajo cene zdravil, če je ogroženo javno zdravje

12. CONSUMING CULTURE

- uporabniška vrednost** (Marx, use-value) = povezanost materialnosti in uporabnosti (obleka ščiti pred vremenom, hrana ohranja pri življenju)
- vse dobrine vsebujejo tako simbolične kot materialne kvalitete, zato je skoraj nemogoče postaviti mejo med tistimi dobrinami, ki zadovoljijo naše prave potrebe za preživetje in tistimi, ki zadovoljijo naše nepotrebne želje; v družbenem pogledu pa nobene dobrine niso nepotrebne
- v predmodernih družbah sta pomen dobrinam določala religija in običaji
- semiotika**=veda o znakih in simbolih v jeziku in drugih vrstah komunikacije
- Saussure (semiotika): označevalec – metoda po kateri nastaja pomen; označenec – mentalna slika oz. koncept, ki je določen z označevalcem; znak tvorita označevalec in označenec skupaj; signifikacija – konstrukcija pomena

Sodobne družbe

- Barthes trdi, da povezava med označevalcem, označencem in signifikacijo ni samoumevna, temveč je veliko znakov namensko proizvedenih in poslanih v družbo s strani prevladujočih interesnih skupin ter družbenih razredov
- pri razlaganju pomenov, smo lahko družbeni naivneži (besedilo razumemo točno tako, kot oglaševalci želijo) ali družbeni junaki (zmožni smo prezreti sporočila oglaševalcev in si ustvarimo svojo razlago)
- znamka=bolj vplivna in močna kot samo oglaševanje, saj se ne nanaša le na en proizvod, temveč na celo vrsto izdelkov, ki jih prodaja določeno podjetje
- Marx trdi, da proizvodnja izdelkov ustvarja **neosebno ekonomijo** – skupine neznanih, najetih delavcev ter strojev na različnih lokacijah, ki proizvajajo izdelke za neznane kupce → samo-spoznanje, ki bi ga človek našel preko kreativnega dela nadomešča želja po nakupu privlačnih izdelkov → nežive objekte obravnavamo kot da potrebujejo posebno predanost, pripisujemo jim veliko pomembnost in jih precenjujemo
- lažne želje** = z novimi metodami oglaševanja, kjer so vključili nostalgijo, romance in popestrili sicer dolgočasne izdelke (mila, pijače) so zapeljali potrošnike
- končni cilj masovne potrošnje naj bi bil po mnenju kritikov homogeniziran svet s standardnimi masovnimi izdelki ter pusto, brez-vsebinsko družbo
- v potrošniški družbi postane skrit pomen izdelka (Baudrillard: »sign-values«), ki ga določijo oglaševalci za nas bolj pomemben kot njegove dejanske materialne lastnosti
- hiperrealnost** (Baudrillard) = ko lažna realnost (npr. imitiranje življenja znanih oseb, likov iz TV nadaljevanj) postane za nas bolj pomembna kot pravo življenje
- izdelki in storitve, ki so bili v začetku novost, nekaj unikatnega in posebnega so sedaj izgubili svojo individualnost, lokalno tradicijo in so postali dolgočasni in brez vsebine → »non-things« (Ritzer) prodajajo v »non-places« (Auge), kot so npr. veliki nakupovalni centri
- glavna težava negativnega scenarija je v tem, da pusti malo prostora za »human agency«, potrošniško avtonomijo in kreativnost; kaže na majhno pomembnost izdelkov in njihovih pomenov, ki jih kaže kot nekaj umetnega in trivialnega predvsem zato, ker so proizvedeni in prodani z namenom ustvariti čim večji dobiček
- habitus** = nanaša se na naše življenjske pogoje; Bourdieu: zajema sklop družbenih usmeritev in nagnjenosti kot rezultat posameznikovih življenjskih izkušenj in pripadnosti določeni družbeni subkulturi – na podlagi teh potrošniki določajo svoj okus in preference
- nekateri raziskave trdijo, da vzpon TNC in globalizacije gospodarskega življenja ustvarja transnacionalni razred »denacionaliziranih« (Sassen) izobražencev in podjetnikov, ki pogosto kažejo nov globalni življenjski prostor – habitus (Featherstone); drugi trdijo, da se to odraža kot lažni potrošniški kozmopolitanizem, v katerem družbeno privilegirani ljudje iščejo različne drage, vrednostne izdelke, ki bi zadovoljili njihov drag življenjski stil
- Pierre Bourdieu: glavne predstave o dvodimenzionalnem pogledu (strukturalističen in konstruktivističen) na družbo: družbena področja (v vsakem področju se posameznik zaveda pravil, ki so določena), neenakovreden dostop do različnih vrst kapitala (družbena aktivnost se odraža na moči in virih; viri sestojijo iz ekonomskega, družbenega, kulturnega in simboličnega kapitala), habitus (ljudje skozi življenje spoznajo in razumejo neenakost, razvijejo sklop nagnjenj, sestavljen iz usmerjenosti in odnosa do stvari, ki odražajo njihove družbene situacije – ta nagnjenja sestavljajo njihov habitus in združujejo ljudi in strukture)

Sodobne družbe

- Amerikanizacija (McDonalizacija) – v družbi se začnejo pojavljati standardizirani izdelki; Hanez: Cocacolonizacija sveta → širjenje potrošništva, izguba lokalne industrije, izginjanje posameznih unikatnih kultur, etnij in nacionalnih identitet
- danes je opaziti tudi obratno širjenje kulturnih tokov in sicer iz vzhodnega sveta (Japonska, Kitajska, Indija) na zahod – npr. širjenje tradicionalne azijske medicine, zdravstva joge, akupunkture, razširjenost karnevalov (Karibski karneval v S Ameriških in Evropskih mestih)
- obstajajo trije tipi odziva lokalnih družb na predpostavljeno homogeniziranje zaupanja v globalno potrošništvo: indigenizacija, ponoven izum in odkritje, kreolizacija
  - indigenizacija**: veliko študij raziskuje načine, na katere lokalne družbe sprejmejo globalne vplive in jih spremenijo ter prilagodijo do te mere, da je kompatibilna z domačo tradicijo, primer Japonske: prebivalci kažejo močno naklonjenost kupovanju izdelkov, katere potem hitro zamenjajo za nove, bolj moderne; priljubljeno predvsem pri ženskah; njihova tradicija tudi ceni in daje poudarek na razvoju osebnosti skozi različne oblike kazanja pripadnosti družbenemu statusu, starosti in spolu, kar se kaže tudi skozi njihovo obsedenost z zavijanjem in dajanjem daril
  - ponoven izum in odkritje: turizem lahko ogromno pripomore k ponovnemu prebujenju tradicionalne kulture in prav tako tudi potrošnja, kar se najbolj opazi pri kulinariki
  - kreolizacija**: opisuje, kako lokalne družbe selektivno izberejo določene elemente nove kulture in jim dodajo nove pomene; mešanje različnih elementov povzroča nastanek novih izumov; npr. južna Nigerija, kjer so sprejeli krščanstvo, kar je privedlo do spojitve Afriške glasbe in jezika s standardnim cerkvenim bogoslužjem

13. SPORT IN A GLOBAL AGE

- športne aktivnosti povzročijo tekmovalnost med ekipami, po drugi strani pa združujejo posameznike znotraj ekip
- večina današnjih športov izhaja iz tradicionalnih ljudskih iger, katere so v predindustrijskih družbah igrali predvsem moški; igre so predstavljale zabavo, oddih od dela, pa tudi obred na prehodu med življenjskimi obdobji
- večina športov ima lokalne korenine, s pomočjo standardizacije pa so jih prenesli po vsem svetu
- od sredine 20. stoletja smo priče vmešavanju korporacij
- Maguire meni, da vlade izbirajo šport kot orodje za krepitev nacionalizma; nekoč so šport uporabljali višji sloji z namenom, da preusmerijo agresijo nižjih slojev
- korenine modernega športa segajo v sredino 19. stoletja v Veliko Britanijo
- prve moderne olimpijske igre so bile leta 1896 v Atenah
- v 20-ih in 30-ih letih je bil boks sredstvo etničnega in družbenega vzpona za revne in imigrantske/etnične manjšine
- v poznem 19. stoletju je cricket postal pomembna vsakodnevna aktivnost navadnega smrtnika v Britaniji
- korporatizacija športa → ko finančna podpora ekipam od občin začne pojemati, postaja uspeh športnih ekip vedno bolj odvisen od sponzorstva raznih podjetij

Sodobne družbe

-Nobert Elias: vplival na veliko sociologov; zanimalo ga je, kako sta razmišljanje in čustvovanje povezana z dolgotrajnimi družbenimi transformacijami, vključno s procesom **civiliziranja** (posamezniki se sčasoma naučijo obvladati čustva, njihovo neprimerno/nečustveno vedenje do soljudi ter njihovo usmerjenost k nasilju, razvijejo se jim morale in bonton), po katerem je najbolj znan

-globalizacija športnih pravil je vključevala reformo igrive narave telesnih aktivnosti v serijo strogo discipliniranih fizičnih aktivnosti; postopek gradnje modernega športnega telesa vključuje intenzivni trening, načrtovano in nadzorovano vadbo (pogosto z uporabo tehnologije) in posebno dieto

-spremembe tradicionalne Kenijske kulture gibanja med 20-imi in 50-imi leti: gibanja so premestili na posebna športna igrišča, ki so bila ločena od preostalega družbenega življenja v časovnem, prostorskem in aktivnostnem smislu; moderni atletske prostor je nadomestil tradicionalni kenijski raznolik in odprt prostor; svoboda gibanja je bila omejena s štartnimi in ciljnim črtami ter geometrijsko določenimi polji; začeli so meriti čas do desetinke sekunde natančno in uveljavili potrebo po ustaljenem urniku aktivnosti; delali so stroge zapiske za primerjavo dosežkov posameznih ekip; uveljavila so se stroga pravila o maksimalnem trudu in želja po visokih in nenehno izboljšanih rezultatih; kenijski atleti so morali svoja telesa podvreči ubogljivosti in nepopustljivemu treningu
→ izguba individualnosti in svobode

-vedno večja potreba po uvažanju tujih športnikov → upadanje rasizma in razlik v državljanstvu

-**športizacija**=širjenje modernih športnih kultur

-**korporatizacija**=spreminjanje športa v komercialne dobrine → šport je spremenil svoje običaje, spremenil se je v zaslužkarski posel, postal je profesionalen, odvisnost od sponzorjev, zvezništvo bolj uspešnih igralcev

-viri zaslužkov: investiranje v lastno športno znamko; prodaja pravic za prenašanje tekem; veliki športni transferji igralcev iz manjših športnih okolij v velike klube; ustvarjanje novih proizvodnih obratov namenjenih izključno izdelovanju izdelkov športne branže

-negativni učinki globalizacije športa: delokalizacija in denacionalizacija nekaterih športov; razkorak med kvaliteto in uspešnostjo ekip; migracija igralcev iz vseh narodov v en klub, s čimer se pri igralcih izgubi občutek za nacionalnost; zanemarjanje nekaterih športov (več denarja prinašajo že uveljavljeni športi)

-pozitivni učinki globalizacije športa: pomaga pri razvoju kulturno pestrega sveta; investicije v šport dvigajo standard v državah tretjega sveta; državam v razvoju šport pomaga pri grajenju nacionalne zavesti

14. GLOBAL RELIGION

-za sociologe ni ključni problem, ali je vera »resnična« ali ne, ampak zakaj je prisotna prav v vseh družbah, kakšni pomeni so vloženi v religijo in kakšno socialno funkcijo zagotavlja

-za Marxa je bila religija pripisana podobno kot kategorija napačne zavesti in ideologije (zgled je povzel po Feuerbachu, ki je trdil, da je Bog zunanja podoba človeškega obstoja notranje narave); Marx je zelo cenil, da se revni in podrejeni ljudje k veri obračajo zaradi utehe; kljub temu, da je fraza »vera je opij za ljudi« pogosto citirana, se je vredno posvetiti Marxovim komentarjem: menil je, da vera ublaži bolečino eksistence, Marx pokaže več empatije s potrebo po religioznem izražanju kot izhodne točke, ki so bile kdaj pa kdaj njemu pripisane

-Comte je nasprotoval religiji kot vrsti znanosti

-Smith je trdil, da bi morala biti vera razumljena skozi rituale, toteme in tabuje, ki so univerzalen pojav

Sodobne družbe

-**rituali** = trenutki izražanja hvaležnosti, odpuščanja, praznovanja in posvetila (npr. imenovanje novorojenčka, rojstni dan dekleta ali fanta, poroka, smrt, pogreb, vojaška zmaga...); ker so ti dogodki včasih zastrašujoči ali zahvaljujoči in velikokrat veseli, so pogosto označeni kot religiozno obnašanje

-**totem** = je ovržen pojem, njegova pomembnost je bila vprašljiva s strani Levi-Straussa, ki je menil, da zgodnji antropologi ne vedo, kaj govorijo; etnografi so menili, da so živali, rastline, ribe in naravni fenomeni pogosto obravnavani z visoko stopnjo različnosti in določeno nadnaravno lastnostjo; totemi so bili obravnavani kot zaščitniki skupine, svoje ljudstvo so branili pred sovražniki; danes jih uporabljamo kot simbole za identifikacijo določenih skupin

-**tabu** = to besedo je prvi predstavil kapitan Cook → prepovedano, nedostopno ali nesprejemljivo; tabuje izražene skozi hrano najdemo v številnih religijah (Židi, Muslimani); Freud jih je uporabljal za razlago verskih nasprotovanj – posameznik ali skupina doživi notranjo vojno na psihološki ravni, če je tabu prekršen

-Emile Durkheim: trdil je, da družba ni le vsota posameznikov, ampak sistem, ki združuje njihovo sodelovanje, predstavlja določeno realnost in ima svoje lastne karakteristike; določil je tri glavne koncepte: kolektivna zavest (družba se je razvila iz pogostih idej, norm in pričakovanj, ki so bile deljene z njihovimi člani), mehanska solidarnost (v zgodnjih oblikah družbe je bila družbena povezanost grajena na skupnih idejah o nadnaravnih pojavih, družbenih obredih in ritualih) in organska solidarnost (mehanska solidarnost je bila v bolj razvitih, urbanih in industrializiranih družbah zamenjana za organsko, saj je temeljila na bolj kompleksni delitvi dela med posamezniki); Durkheim je preučeval samomore; verjel je, da religija igra ključno vlogo v družbenem življenju posameznika; religije predstavljajo sisteme verovanj in prakse, katerih se držijo rituali, ki prinašajo vernike v moralno družbo

-Weber je trdil, da obstaja izbrana sorodnost med protestantizmom in kapitalizmom

-**teorija o racionalni izbiri** = ljudje hočejo maksimizirati svoje nagrade in minimizirati svoje tveganje

-Stone: »Tisti, ki slišijo in verujejo bodo rešeni, tisti, ki ne verujejo, pa so že izgubljeni.«

-Beckford vidi rast novih verskih gibanj delno kot kritiko in prenovo starih religij, delno pa kot odgovor na hitre družbene spremembe vključno z globalizacijo

-močno razširjena vera Islama in oživitve vojaške verzije političnega Islama (jihad) je danes videna kot alarm, predvsem v Zahodnem političnem krogu

-Muslim brotherhood v Egiptu, Islamska renesančna partija v Tuniziji, Islamska rešitvena fronta v Alžiriji, Hezbolah v Libanonu, Hamas v Gazi, al-Kaida v Saudski Arabiji

15. IDENTITIES AND BELONGING

-**community** (Nisbet) = obseg vseh oblik razmerij, ki so označene za visoko stopnjo osebne intimnosti, čustvene globine, moralne obveze, socialnega stika in nepretrganosti v času; npr. : nuklearna družina (so se spremenile), transnacionalne družbe (prostorska in časovna kompresija je spodbujala k močnejši povezanosti med ljudmi, ki prej niso bili močni člani v vezi; Faist: transnacionalne družbe so povezane z gostimi in močnimi simboličnimi vezmi ter vzorci mrež in okrožij); po kriteriju stopenj privlačnosti predlagamo prosto klasifikacijo communities pod tremi naslovi: lokalizem (obnašanje družb, ki delujejo na majhnih vzorcih – družina, sorodstvo), nacionalizem (želi ponovno ustvariti in uveljaviti reforme nacionalne države kot nepretrgano lojalnost do

Sodobne družbe

države), transnacionalizem in večstopenjska identiteta (povezovanje in združevanje ljudi različnih natalitet oz. iskanje privlačnosti med lokalnimi, nacionalnimi in globalnimi stopnjami)

-področja socialne solidarnosti: družina, organizacije, etničnost, verska usmerjenost, narodnost

-Stuart Hall: globalizacija na kulturni ravni je prinesla tudi razdrobitev in množenje identitet, kar zahteva vrnitev k vsakdanjemu, domačemu; manjšine bi se morale zaradi pritiska globalizacije podrediti večini

-Allahar: poudarja človeško navezanost, pomembnost pripadanja skupini, s katero se identificiraš; z vključitvijo v kulturno identiteto se ljudje zavedajo, da so del družbe in da je njihovo preživetje odvisno od večjih sil kot od posameznika

-modernizacijski teoretiki so napredek iz 18. in 19. stoletja domnevali kot vedno bolj sekulariziran, urbaniziran, industrializiran in racionaliziran – širi se pojav birokracije, zanemarjali pa so etnične in nacionalne lojalnosti; vsak narod je lahko ogrožen s strani drugega

-marksisti: interpretacija socialnih sprememb je bila podcenjujoča do etničnih in nacionalnih lojalnosti, saj so elite s tem uveljavljale svoje interese; konkurenčne elite potrebujejo moč ljudskih množic in etničnih pozivov za nastanek revnih in neizobraženih, marksisti pa so iskali način za ukinitvev narodnosti kot »epiphenomenon« (sekundarni fenomen), v smislu napačne zavesti; za marksiste je bila edina prava oblika zavesti razredna zavest, ki je odvisna od objektivnih odnosov do produkcije, distribucije in menjave med delovno silo in kapitalom

-4 načini, po katerih so sestavni faktorji osnovani v vzorce družbenega obnašanja, ki oblikujejo etničnost: zakonske in politične omejitve, zgodovina prisiljenih migracij, različnost in podobnost, narodnostna subjektivnost (izvira iz presoje socialnega obnašanja; heterofobija = strah pred razlikami)

-eno izmed ključnih vlog pri potrebi po nacionalni povezanosti in obrambi je imel terorizem

-mesta so predhodniki sistema nacionalne države in so tudi skozi modernost ostala bolj odraz različnosti kot pa etnične poenotenosti

-**noblesse oblige** = bogati, močni in premožni imajo civilno dolžnost skrbeti za tiste, ki imajo manj privilegijev

-**diaspore** = razpršitev ljudi v druge države; ustanovljajo se, če ljudje še vedno kažejo skupno skrb z njihovo domovino in delijo skupne cilje s svojim narodom, kjerkoli že so; danes diaspore vključujejo tudi skupine prostovoljnih migrantov; skupnost ima še vedno povezavo z mestom svojega izvora in ne čuti potrebe po identifikacijski asimilaciji z državo, v kateri se trenutno nahaja; **reach for groundings** (Hall) = prenovljeno iskanje korenin; mnogo članov diaspor je večjezičnih, ne morejo prepoznati, kaj manjka v družbah, ki jih obiščejo ali v katerih se nastanijo – večkrat so bolj zmožni zaznati kaj njihova lastna skupina deli z drugimi skupinami in kdaj njene kulturne norme in družbene navade ogrožajo večinske skupine; diaspore dosegajo uspehe z zmožnostjo uporabe svojega transnacionalizma za premikanje mej lokalnega

-leta 1555 se je v Nemčiji izoblikovala ideja »čigar regija, njegova vera« - vladarjeva vera je bila tudi vera njegovih podanikov

16. CONTESTED FUTURES

-**globalizacija** = objektivni procesi integracije po celem svetu

-**globalnost** = subjektivno zavedanje življenja v »enem svetu« z visoko stopnjo skupne samostojnosti

-ekonomska globalizacija je bila merjena s pomočjo trgovanja, FDI (=tuji neposredni vlagatelji), portfolio investment in prihodek

Sodobne družbe

-sociološka globalizacija vsebuje dva elementa: ljudje (delež tujcev, pritek tujcev, delavci v tujini, turisti) in ideje (telefonski klici, uporabniki interneta, filmi; knjige/časopisi; pošta)

-politična globalizacija se je merila z deležem veleposlaništev, misijami ZN in organizacijami

-globalizacijo delimo na štiri tipe stališč: podpornike (prihajajo iz TNC; študentska pretočnost, globalna delitev znanstvenih podatkov ter oddajanje filmov, DVDjev, knjig in časopisov, internet je dobra stvar), detraktorje (merijo k preobrnitvi globalizacije, z željo vrniti svet v stanje, ko so vse države imele popolno kontrolo nad ekonomsko in politično usodo svojih državljanov; pripadniki so levo usmerjene skupine, ki so nasprotnice kapitalizma in bi rade vnesle nekakšno vrsto kolektiviziranega socialističnega gospodarstvenega življenja na državni nivo; vključeni so tudi desno usmerjeni nacionalisti, ki želijo zaščititi lokalne trge, posle in službe pred mednarodno konkurenco in kapitalističnimi gibanji ali tujimi verami; detraktorji nasprotujejo migracijam), preoblikovalce (globalizacijo vidijo kot možno prednost, ker lahko zagotavlja tehnološke pomene za ohranjanje večje povezanosti med različnimi ljudmi in prinaša blagostanje mnogim posameznikom; zahtevajo bolj poštene ekonomske organizacije in pravila; politično zahtevajo večjo udeležbo navadnih ljudi v ključnih globalnih poslovanjih na državnem in globalnem nivoju; radi bi večjo okoljsko zaščito, povečano in bolj demokratično globalno vlado ter mednarodni sistem za ukvarjanje s človekovimi pravicami), izstopajoče (globalizacijo vidijo kot priložnost za samosvoj pristop; želijo priti do svojih pooblastil, ki bi se izvajala neodvisno od vlad, mednarodnih organizacij in TNCjev; delovati skušajo čimveč na lokalnem in imajo raje samozadostno gospodarstvo, pridobljeno iz organske pridelave na manjšem področju)

-neoliberalizem je prinesel sledeče dejavnike: napredne vlade zahtevajo spremembe mednarodnega režima trgovanja, cerkve organizirajo programe za zaščito revnih, družbena gibanja stremijo k zaščiti olajšav dolgov za revnejše države, skupine potrošnikov promovirajo potrebe poštenega trga in ekološko prijaznih dobrin, vlade poživljajo porabo družbenih dobrin, korporacije se javljajo v razne programe družbene odgovornosti, delavske/trgovske organizacije ščitijo svoj člane pred izkoriščanjem in pomagajo mednarodnim organizacijam, ustvarjajo se organizacije migrantov in delavcev, globalno gibanje za socialno pravico pritiska z generalnimi reformami na globalni red, intelektualci in novinarji izpostavljajo pomanjkanje neoliberalizma v teoriji in praksi -Barber se boji, da bo »McWorld« privedel do poenostavitve kulturnih in potrošnih navad – TNCji naj bi zvišali pričakovanja potrošnikov z oglaševanjem in jih prepričali, da nakup njihov izdelkov prinaša boljše življenje z novimi priložnostmi in svobodo

-sociofera vsake osebe je edinstvena in veliko tistih, ki so v njo vključeni, se med seboj ne pozna

-**socioscapes** = Albrow prevzame Appadurai-jeve koncepte »of scapes«, ki so razkropljeni deli etničnih, medijskih, tehničnih, finančnih sredstev, ki krožijo po svetu in s pomočjo katerih zgradimo svoja namišljena življenja; kjer pride skupina individualnih sociofer skupaj na določeni lokaciji, dobimo vrsto nepovezanih tokov družbenega življenja, ki tvorijo nekaj podobnega kot »cavalcade«

-**disconnected contiguity** = živimo lahko le nekaj metrov stran od ostalih ljudi (npr. v stanovanjskem bloku), vendar nikogar od njih ne poznamo osebno, medtem pa uživamo tesna razmerja preko naših mobilnih telefonov, pisem in interneta z družino in prijatelji, ki so razpršeni po svetu

-**hybridity** = ustvarjanje dinamičnih mešanih kultur

-**creolization** = v jezikoslovju je proces, pri katerem je jezik nadpomenske skupine zmešan skupaj z domačim ali z drugim uvoženim jezikom in tako tvori nov materni jezik; sociologi uporabljajo kreolizacijo v smislu vseh vrst razvoja z mešanjem kultur, ko pride do interakcije med njimi – sodelujoči izberejo določene elemente nove ali

Sodobne družbe

podedovane kulture in jih obdario s pomeni, drugačnimi kot so jih imeli v originalni kulturi ter jih potem domiselno združijo, da ustvarijo popolnoma nove vrste, ki zamenjajo prvotne oblike